

BUDAPEŠTIANSKY
SLOVAK

ČASOPIS SLOVENSKEJ SAMOSPRÁVY BUDAPEŠTI

XXV. ROČNÍK

2. ČÍSLO

JÚN 2020

*Foto: Lubomíra Fallerová
Masky zhotovila: Drahomíra Brezová*

Foto: Tlačová kancelária predsedu vlády

**Stretnutie premiérov Slovenskej republiky a Maďarska
očami účastníka
4. strana**

**Čo nám vzal a čo dal koronavírus...
5. strana**

Foto: Vertigo

Foto: EN

**Budapešťianska škola tiež zívava prázdnou
10. strana**

**Ako bojovali Slováci v Maďarsku
proti cholerovej epidémii?
15. strana**

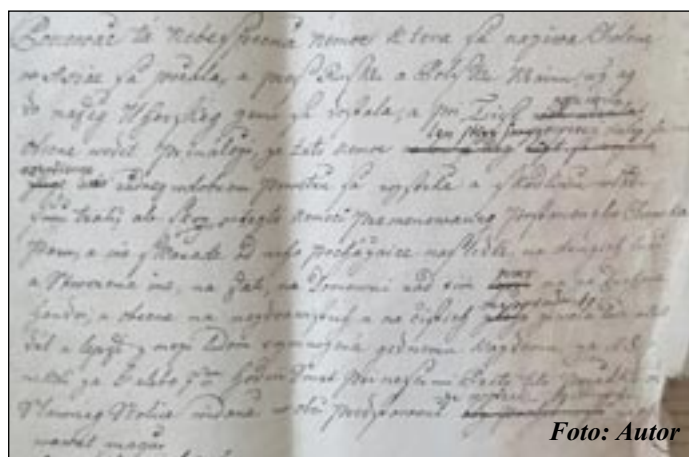

Foto: Autor

Karanténa alebo práca na nízko penivý spôsob

V polovici marca parlament Maďarska prijal rozhodnutie o vyhlásení núdzového stavu. Dôsledky tohto vyhlásenia všetci cítíme a sledujeme, veď v značnej miere ovplyvňujú náš každodenný život. Krízový štáb vlády zasadá každý deň a prijíma rozhodnutia, platné pre celú krajinu, alebo v poslednom čase zvlášť pre vidiek a zvlášť pre hlavné mesto. Ako to vidieť jednak z priebehu pandémie v Maďarsku, ale aj z prijatých opatrení v okolitých krajinách, vláda prakticky zvládla tie najdôležitejšie úlohy, podarilo sa jej obmedziť počet nakazených a rýchlosť šírenia sa vírusu.

Parlament však naďalej pracuje. Zasadá podľa prijatého zasadacieho režimu, každý prvý týždeň je plenárne zasadnutie a každý druhý zasa zasadajú výbory. Medzi nimi aj náš, teda Výbor národností Maďarska. Aj napriek plynulosti práce však pravidlá účasti na zasadnutiach boli pozmenené. Plenárne zasadnutia sa presunuli do miestnosti niekdajšej hornej snemovne, keďže tam sa aj dnes nachádza skoro 400 sedadiel, čo umožní, aby poslanci sedeli iba na každej druhej stoličke, aby sa aj takto bránili prenosu vírusu. V obežníku nás požiadali, aby sa v miestnosti, okrem hlasovaní, zdržiavali len poslanci, ktorí sa v danom programovom bode chystajú prihovoriť, ostatní by mali sledovať rokovania cez monitor v predsieni, dodržiavajúc bezpečný odstup.

Čo sa týka programu rokovaní, tie sa vo veľkej miere líšia od tohtoročného rokovacieho plánu, prijatého začiatkom roka. Samozrejme, najčastejšie sa diskutuje o kríze, ktorú vyvolal koronavírus. Vláda pravidelne informuje poslancov o vykonaných opatreniach, kým opozícia by radšej počula niečo o pripravovaných. Každý týždeň dostaneme informácie o zásielkach ochranných rúšok a rôznych zariadení, potrebných na ochranu chorých.

Do programu jarnej schôdze sa dostali aj pre nás dôležité zákony. Ako prvý by som spomenul návrh modifikácie národnostného zákona. Tento do-

teraz najobširnejší pozmeňovací návrh predkladá modifikáciu v 68 bodoch. Materiál síce na základe návrhov a iniciatív celoštátnych národnostných samospráv, Výboru národností Maďarska, národnostnej ombudsmanky a vládných úradov sformoval Úrad predsedu vlády, avšak v zmysle predbežnej dohody ho pred plenárne zasadnutie predloží náš výbor. Navrhnuté zmeny sa týkajú prevažne fungovania národnostných samospráv, menej sa zameriavajú na zmeny v oblasti školstva a kultúry. Aj napriek tomu, že ani tento návrh neobsahuje očakávané uľahčenia v oblasti hospodárenia a vyúčtovania národnostných samospráv a spoločenských organizácií, myslím si, že je v našom záujme, aby bol prijatý. Podľa súčasného stavu poslanci budú o ňom hlasovať v júni.

Druhý z pohľadu národností dôležitý predložený návrh je o novele školského zákona. Tu sa snažíme do platného znenia zákona zapracovať tie pre nás nevyhnutné garančné prvky, ktoré z poslednej modifikácie vypadli a ktoré podľa predloženého konceptu národnostného zákona by mali byť obsiahnuté v tejto právnej norme. Tu ide o to, aby sa miestne národnostné samosprávy aj naďalej mali možnosť vyjadriť v prípade reorganizácie národnostnej školy, alebo pri prijímaní školských dokumentov, či vymenúvaní riaditeľa. Okrem toho by sa tam, na návrh niektorých menej početných národností, mala objaviť aj možnosť, aby národnostné samosprávy mohli organizovať takzvanú doplnkovú národnostnú výchovu pre národnostné deti v takých materských školách, kde kvôli nedostatku počtu detí nemožno zaviesť samostatnú národnostnú výchovu. Rokujeme aj o tom, aby – po prijatí nových základných národných učebných osnov – bolo národnostným školám umožnené preskupiť určité percento vyučovacích hodín pre národnostné predmety. Tu však ešte nie je vyjasnené, či by toto nariadenie malo byť v školskom zákone, alebo v uznesení vlády.

No a do tretice v oblasti kultúry sme mali na stole návrh zákona, ktorý sa týka zmeny pracovného zaradenia pracovníkov kultúrnych inštitúcií, ktorí doteraz boli štátnymi zamestnancami. Mali sme zmiešané pocity z tohto návrhu zákona, lebo práve v posledných rokoch mali celoštátne národnostné samosprávy vypracovať pre zamestnancov svojich kultúrnych inštitúcií nové pracovné zmluvy, podľa ktorých sa aj z nich stali štátni zamestnanci. Nuž po prijatí tohto zákona im treba vrátiť staré zaradenie. Pozitívum tohto zákona je, že po jeho schválení, po podpísaní nových pracovných zmlúv, naši kultúrni pracovníci majú dostať zvýšenie miezd o 6 %. Tiež je pozitívne, že do tohto zákona sa dostávajú tie isté garančné prvky pre národnostné samosprávy, ako som naznačil pri školskom zákone.

V prvej polovici mája sa rozbehol proces prípravy zákona o budúročnom rozpočte. V dôsledku koronakrízy však nemôžeme mať veľké oči, svoje nároky voči štátnemu rozpočtu na rok 2021 by sme mali obmedziť. Napriek tomu sme sa dohodli na tom, že pre inštitúcie a pre fungovanie celoštátnych národnostných samospráv na základe ich iniciatívy navrhujeme zvýšenie. A to predovšetkým preto, lebo ich rozpočtové položky sa vo všeobecnosti už tretí rok nezmenili, pričom svojim zamestnancom v dôsledku zvýšenia minimálnej mzdy museli viackrát zvyšovať platy, navyše rastú aj prevádzkové náklady – ceny za stravovanie či udržiavanie školských a iných budov.

Ako vidíte, aj napriek tomu, že podujatia sa nekonajú, národnostný výbor pracuje a na svojich zasadnutiach máme o čom rokovať. Aj v tomto čase sa snažím jednak zastupovať záujmy slovenskej národnosti, a jednak informovať záujemcov o práci komisie. Budem rád, ak v blízkej budúcnosti budem mať príležitosť aj na osobných stretnutiach hovoriť o tom, čo sa udialo a čo sa pripravuje na pôde parlamentu.

Anton Paulík

Stretnutie premiérov Slovenskej republiky a Maďarska očami účastníka

Foto: Tlačová kancelária predsedu vlády - Vivien Cher Benkőová

Ako to aj čitatelia Budapeštianskeho Slováka zaiste už vedia, 12. júna zavítal na oficiálnu návštevu do hlavného mesta Maďarska nedávno zvolený predseda vlády Slovenskej republiky **Igor Matovič**. Aj keď koronakríza jeho návštevu trochu oddialila, nemožno si nevšimnúť, že príchod do našej krajiny je v poradí druhá oficiálna cesta slovenského premiéra do zahraničia. I. Matovič okrem predsedu vlády Maďarska **Viktora**

Orbána mal v programe aj oficiálne rokovanie s predsedom parlamentu **Lászlóm Kóvémom** a neoficiálne stretnutie s obmedzeným počtom predstaviteľov slovenskej komunity v Maďarsku.

O oficiálnych rokovaníach premiéri informovali masmédiá po ukončení programu. K tomu, čo odznelo na tlačovej konferencii, by som – ako účastník týchto rozhovorov – dodal azda len toľko, že aj keď som už bol na viacerých oficiálnych medzivládnych slovensko-maďarských rokovaníach, nepamätám si také, kde by bol rozhovor natoľko uvoľnený a panovala by na nich taká priateľská atmosféra, ako na tomto. Dozvedeli sme sa, že obe vlády majú záujem o úzku spoluprácu,

ako aj o dobro národností na oboch brehoch Dunaja.

Na slávnostný obed usporiadaný na počesť návštevy Igora Matoviča Kancelária predsedu vlády pozvala okrem členov dvoch delegácií a diplomatov aj primátorov a starostov niektorých aj Slováckmi obývaných miest a obcí v Maďarsku, podnikateľov a predstaviteľov našej slovenskej komunity. Tu by som spomenul ako členov budapeštianskej slovenskej komunity predsedníčku Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku **Alžbetu Hollerovú Račkovú**, evanjelickú farárku **Hildu Gulácsiovú Fabuľovú**, riaditeľku Slovenského divadla Vertigo **Danielu Onodiovú**, či riaditeľku budapeštianskej slovenskej

školy **Júliu Szabovú Marlovú**.

V popoludňajších hodinách spolu s predsedníčkou CSSM a predsedníčkou Zväzu Slovákov v Maďarsku **Ruženkou Egyedovou Baránekovou** sme mali možnosť na krátke osobné stretnutie s premiérom SR, kde sme okrem osobného predstavenia sa nakrátko zhrnuli činnosť našich popredných organizácií a v krát-

kosti sme predostreli hlavné úlohy súčasnosti tak CSSM, ako aj ZSM.

I. Matovič aj napriek celodňovému zaťaženiu prejavil záujem o náš tohtoročný ústredný projekt, o obnovu budovy niekdajšieho kostola budapeštianskych slovenských evanjelikov, registroval aj problémy spojené s nedostatkom počtu učiteľov v našich školách a vypočul si informácie o projekte Škola v prírode. Ako reakciu na naše slová na konci rozhovoru dodal: musíme sa spolu snažiť o to, aby bod v programovom vyhlásení vlády o zvýšenom záujme a o podpore slovenských komunít mimo územia Slovenska neostal len na papieri, len ako jedna veta programového vyhlásenia.

Anton Paulik

Čo nám vzal a čo dal koronavírus...

Sme doma vyše dvoch mesiacov. O tom, ako ich kto trávil a trávi (v čase uzávierky musíme ešte stále používať prítomný čas...), sa môžeme veľa dočítať, prípadne dozvedieť sa z televízie, rozhlasu, sociálnych sietí. Ja osobne som sa asi v mnohom nelíšila a nelíšim od mojich vrstovníkov... Môžem hovoriť o šťastí, ktoré nemá každý, že bývame v dome s malou záhradkou, čo sme s príchodom teplejších dní začali s manželom, s ktorým som „zatvorená“, naplno využívať a každý deň nasávať trochu D-vitamínu. Priznám sa, že som sa nepridala k tábore tých, ktorí sa pustili vo veľkom vypekať a variť, ba nemôžem úprimne povedať, že by som sa počas tých dlhých týždňov vrhla do (veľkého) upratovania, skôr využívam to, že mám konečne čas na knižky, ktoré hltám jednu za druhou. Vždy sa teším na večerné skypeovanie so svojimi deťmi a vnúčatami, ktoré mi, samozrejme, veľmi chýbajú, na telefonáty so sestrou a oteckom, ktorí bývajú v Bratislave a oddeľujú nás od seba prekliate hranice, na rozhovory s priateľmi. Veru, kontakty sa zúžili na rôzne neosobné technické vymoženosti, ale musíme byť vďační aspoň za tie.

Nuž a, samozrejme, aj ja patríam k tým, ktorí prešli na home office... A robím, čo sa vôbec v tejto nečakanej situácii, ktorá vo veľkom postihla aj Slovenské divadlo Vertigo, dá robiť. Posledné predstavenie sme mali 25. februára, marcové sme už museli zrušiť, takisto bol zrušený festival

Jelen/Lét v budapeštianskom Národnom divadle, na ktorý sme sa veľmi tešili. Ďalšie zájazdy sme zatiaľ neorganizovali, a pritom sme sa okrem domácich divákov tešili na vystúpenie v Báčskom Petrovci, Bratislave a črtala sa aj Praha. Skúšať zatiaľ takisto nemôžeme. Mali sa rozbehnúť skúšky rozprávky, už sa tak nestalo... Ja aspoň čítam divadelné texty a snažím sa nájsť ten vhodný pre našich hercov. Veľmi dúfam, že v lete už budeme môcť začať skúšať, ale to sa dnes naozaj nedá vedieť, darmo je teraz situácia (aspoň u nás, t. j. v Maďarsku a na Slovensku) lepšia... Nesmierne ma mrzí, že sme museli zrušiť tradičnú prehliadku detskej dramatickej tvorivosti Deti deťom, letný divadelný tábor... To, či sa podarí zorganizovať divadelnú dielňu pre starších, je zatiaľ otázne, ako aj jesenné podujatia – medzinárodný festival slovenských ochotníckych divadiel Spolu na javisku či novembrový filmový seminár. Snáď najväčšia šanca je na zorganizovanie projektu IMPRO v literatúre, v rámci ktorého spolupracujeme s divadelníčkou *Monikou Necpálovou* zo Slovenska, a ktorý by sa mal konať koncom roka v Sarvaši. V tomto momente ešte neviem, či budeme vedieť vyhovieť pozvaniam na jesenné divadelné festivaly. Zo Spišskej Novej Vsi, kde sme boli po tri roky účastníkmi festivalu Divadelný Spiš, sa nám ozvali, že podujatie rušia.

Hej, mnohí, aj ja, sme smutní, že sa tradičné akcie – či už kultúrne, športové alebo iné, nebudú konať.... či už tu

v Maďarsku, na Slovensku, vo svete... Áno, je to smutné a trápi nás to, ale myslím, že nás oveľa viac trápia straty na ľudských životoch, chudoba, hlad, ktoré postihli a postihnú milióny ľudí, to, že takisto milióny ľudí prišli o prácu... Zem si možno trochu vydýchla a oddýchla, ale tá daň bola – je – privysoká... V deň, keď píšem tieto riadky, sa na Slovensku začala 4. fáza uvoľňovania protiepidemických opatrení a pred niekoľkými dňami si mohli trochu vydýchnuť aj Budapešťania, ktorí sa ako poslední v krajine môžu posadiť na vonkajšie terasy reštaurácií, môžu zájsť do múzea, do ZOO, deti sa môžu konečne vyšantiť na ihriskách... Samozrejme, všetko za dodržiavania stále platných protiepidemiologických hygienických opatrení. Život sa pomaličky vracia do zabehaných koľají, avšak bude zrejme trvať veľmi dlho, kým bude taký, ako predtým... ak vôbec bude taký... Možno bude lepší? Poučili sme sa? Budeme si viac všímať ZEM, zasiahnutú nespočetnými ranami, z ktorých krváca? Budeme si odteraz viac vážiť chvíle strávené s tými najbližšími? Toto by možno bola odpoveď na otázku, čo nám DAL koronavírus – hlbší pocit zodpovednosti, altruizmu, trpezlivosti, súcitu... Myslím si, teda verím, že väčšina z nás to takto cíti...

A ja opäť pevne verím, že sa s vami, milí čitatelia, diváci, stretneme na našich predstaveniach alebo podujatiach... Možno – dúfajme – v lepšom svete.

Daniela Onodiová

Foto: Vertigo

V polovici marca sa zastavil čas. Neslávne preslávený vírus COVID 19 neobišiel ani Maďarsko a zo dňa na deň nám od základov zmenil život. Zastihol nás všetkých nepripravených a vlastne si s nami, s odborníkmi i laikmi, dodnes robí, čo chce. V čase našej uzávierky sa situácia začína uvoľňovať, ale keď sme po vyhlásení núdzového stavu boli nútení zostať vo svojich domovoch, obrátila som sa na predsedov budapeštianskych slovenských samospráv, vedenie slovenských inštitúcií a predstaviteľov občianskych organizácií s otázkou, ako u nich prebieha život v karanténe. Prinášame vám ich odpovede.

JURAJ RÁGYANSZKI, predseda Slovenskej samosprávy VI. obvodu Budapešti: Pandémia koronavírusu závažne ovplyvnila každodenný život poslancov samosprávy. Pracujem ako odborný asistent na Univerzite Loránda Eötvösa v Budapešti a okrem toho vediem Budapeštianske slovenské odborné kolégium. Od polovice marca sú tieto inštitúcie zatvorené. Na univerzite máme diaľkové vyučovanie a študenti odborného kolégia sa presťahovali domov. Toto ťažké obdobie prežívam v Sarvaši so svojimi rodičmi.

Už som bol doma, keď som dostal smutnú správu, že 23. marca zomrel

zakladajúci člen a bývalý dlhoročný predseda našej samosprávy **Ladislav Petro**, ktorý bol od posledných komunálnych volieb zástupcom predsedu. Je pre nás veľmi bolestivé, že sme ho nemohli odprevadiť na jeho poslednej ceste. Vzhľadom na súčasnú krízovú situáciu ho pochovali v úzkom rodinnom kruhu 9. apríla na Novom verejnom cintoríne. Naša samospráva sa dohodla s rodinou zosnulého, že po zrušení núdzového stavu zorganizuje rozlúčku s pánom Petrom. Okrem toho považujem za dôležité, aby sme nezabudli, že koncom roku 2019 vyšlo druhé doplnené vydanie knihy Slovenská Budapešť od Ladislava Petra. Veríme, že budeme mať možnosť slávnostne predstaviť jeho poslednú publikáciu v spoločenskom dome Eötvös10.

Po smrti Ladislava Petra sme ostali v samospráve dvaja. Poslankyňa **Alžbeta Hollerová Račková** ako predsedníčka CSSM tiež musí čeliť novým výzvam, vyplývajúcim z núdzového stavu. Napriek tragickým udalostiam nedávnej doby chcem byť optimistom. Dúfam, že od septembra budeme môcť pokračovať v práci. V národných voľbách boli u nás štyria kandidáti. Našťastie štvrtý kandidát **Szilárd Háló** chce prevziať neobsadený mandát v samospráve. Už čakám na to, aby náš trojčlenný zbor znova mohol organizovať kultúrne programy, spolu s tým musíme oživiť svoje kontakty v hlavnom meste, ale aj na Slovensku.

MÁRIA LIBAYOVÁ, podpredsedníčka Klubu slovenských dôchodcov: Členovia klubu sú všetci viac ako 65-roční, väčšina z nich má nad 70 rokov a všetci berú veľmi vážne predpisy, ktoré sa na nich vzťahujú počas karantény. Vzhľadom na mimoriadnu situáciu sa preto vedenie klubu rozhodlo, že plánované programy preloží na neskoršie obdobie. Keď vláda rozhodne, že aj v Budapešti bude možné uskutočniť akcie s väčším množstvom

Ako prebiehal život

účastníkov, zasadne vedenie a rozhodne o tom, ktoré z pôvodne plánovaných programov uskutoční, o čom bude informovať všetkých členov. Dúfame, že drastické opatrenia sa čoskoro zmiernia a my budeme môcť zorganizovať aspoň niektoré akcie.

PAVOL BEŇO, zástupca predsedníčky Slovenskej samosprávy Budapešti: Mimoriadne opatrenia vyhlásené v súvislosti so šíriacou sa koronavírusovou epidémiou zasiahli do môjho života dosť výrazne. Začiatkom roka som totiž po dlhotrvajúcich vyšetreniach nastúpil na liečenie obličkových kameňov ich rozdrvením. Prvý zákrok sa mal uskutočniť

počas pandémie

koncom februára. V určený deň ráno som sa dostavil na urologické oddelenie. V čakárni som sedel spolu s ďalšími spolutrpiteľmi asi dve hodiny, keď nám sestrička oznámila, že prístroj sa pokazil. Náhradný termín mi prideliť o dva týždne neskôr. Druhý pokus začiatkom marca už bol vydaterejší. Prístroj bol prevádzkyschopný. Asistentka mi po zákroku vystavila odporúčanie na röntgenové a ultrazvukové vyšetrenie s cieľom zistiť, či sa podarilo rozdrviť kamene. Dátum kontroly bol stanovený na 24. marca. Lenže medzitým vláda 11. marca vyhlásila mimoriadny stav, súčasťou ktorého bol aj zákaz navštevovania zdravotníckych zariadení. Takže naplánovaná kontrola bola odložená na neurčito.

Teraz sa síce už uvoľnilo striktné obmedzovanie činnosti odborných ambulancií, ale v tomto období je takmer nemožné dohodnúť si telefonicky termín. Do nemocnice sa neponáhľam už ani kvôli tomu, že hlavnými infekčnými ohniskami sú práve zariadenia zdravotníckych a sociálnych služieb. Našťastie kamene mi nerobia ťažkosť, takže si počkám, kým sa situácia vráti do normálu.

Ale nielen zdravotníctvo strpčovalo môj (náš) každodenný život. Ťažko sa vybavovali veci na úradoch, ktoré taktiež pôsobili len v núdzovom režime. Neprijemné boli aj obmedzenia platné v obchodoch. Raz som chcel nakupovať mimo vyhradeného času, ale neuspel som. Pred pár dňami som si chcel dať vymeniť baterku v náramkových hodinkách. U hodinára ma privítal oznam, že prevádzka je pozastavená na dobu neurčitú. Potreboval som niečo vybaviť u notára. Zopakovala sa tá istá situácia. Osobné konzultácie boli pozastavené.

Karanténa zasiahla aj do mojich tlmočnických aktivít, prakticky nepriehádzali žiadne objednávky. Podstatné je ale to, že nikto z našej rodiny nebol nakazený týmto nebezpečným vírusovým ochorením!

ZUZANA HOLLÓSYOVÁ, predsedníčka Budapeštianskeho speváckeho zboru Ozvena: Každý mesiac pravidelne posielam členom pokyny od dirigenta a nebolo tomu inak ani počas karantény. Samozrejme, my veľmi úzko spolupracujeme. Aj v terajších podmienkach sme našli riešenie, aby hlasy spevákov nezhrdzaveli, aby nezabudli skladby. Každý týždeň informujem spevákov, kto nemá mailovú adresu, tomu telefonujem, ktoré skladby si majú nacvičiť podľa vopred poslanej videonahrávky a potom, každý utorok, v čase skúšky, samostatne ich telefonicky zaspievať. Takto vysvitne, kto sa musí ešte zdokonaľovať vo výslovnosti, alebo precvičiť si určitú časť skladby. Je to pre nás, vedúcich, časove aj finančne dosť náročné, ale veľmi osožné. Okrem toho, že sa členovia Ozveny odborne zdokonalia v speve, poskytuje im táto forma aj inú výhodu. Väčšina z nich je totiž pre svoj vek odsúdená byť v karanténe doma, v paneláku, vďaka skúškam sa cítia byť osožní pre spoločnosť, cítia vzájomnú zodpovednosť. Navyše sa naučili používať techniku, deti im zaobstarali tzv. múdre telefóny, aby si mohli vypočuť videonahrávky. Okrem odborného učiva udržiavam osobný kontakt so všetkými členmi, veď mnohí žijú osamotení, bez rodiny. Cez videočťet si

blahoželáme k meninám, narodeninám a ku Dňu matiek. Každý deň od 10. hodiny sa členovia Ozveny pripájajú cez videočťet a vtedy sa hovorí iba o veselých príhodách, o tom, kto čo napiekol ku kávičke, ktorú si virtuálne spolu vypijeme. Pri týchto rozhovoroch sa pripravujeme aj na 20. výročie založenia zboru Ozvena. Rozdelíme si úlohy, kto sa má s čím zaoberať pri zbieraní rôznych materiálov.

Kontakt udržiavam aj so zborními na Slovensku. Svedomito sme sa pripravovali na Stretnutie speváckych zborov Ozvenárov v Lučenci, ktoré sa malo uskutočniť 25. a 26. apríla, ale napokon sa nekonalo. Som v neustálom telefonickom kontakte aj s **Ruženkou Czifrovou**, ktorá bola v nemocnici a ktorú sme pre pandémiu nemohli navštevovať. Žiaľ, dostali sme správu, že nás opustil bývalý operný spevák **Pavol C. Tóth**, pôvodom Slováč z Sarvašu, bratranec operného speváka **Juraja Meliša**.

ALŽBETA ÁRGYELÁNOVÁ, predsedníčka Slovenskej samosprávy XX. obvodu: Opatrenia v rámci núdzového stavu obmedzujú, samozrejme, aj aktivity volených zborov. Nie je tomu inak ani v prípade Slovenskej samosprávy Peštianskeho Alžbetína. Nemohli sa realizovať podujatia, ktoré sme pripravovali na mesiace apríl a máj. Termíny

sme posunuli na jeseň a nádejame sa, že v knižnici Csili budeme môcť usporiadať 15. októbra jazykovednú prednášku **Dr. Alžbety Uhrinovej** a 19. novembra literárnu besedu so spisovateľkou **Margitou Garajszkou**.

Zároveň sme sa chceli zapojiť do dvoch projektov XX. obvodu (preteky v behu a folklórny festival), ktoré sa mali uskutočniť taktiež v apríli, no oba boli zrušené.

Poslanci nášho zboru sa spolu stretli naposledy v polovici marca, keď sa zúčastnili na kladení vencov pri príležitosti maďarského národného sviatku. Odvtedy sme v kontakte výlučne elektronicky či telefonicky, ale naša činnosť sa nezastavila. Aktuálne pracujeme na pátraní po možnostiach výskumu dejín a kultúry Slovákov v Peštianskom Alžbetíne. Pritom dúfame, že život sa čoskoro vráti do obvyklých koľají.

MONIKA SZELÉNYIOVÁ, predsedníčka Slovenskej samosprávy VIII. obvodu: Keďže od septembra som na dôchodku, nepociťujem karanténu veľmi tragicky. Chvalabohu mám malú záhradku a tak má človek stále čo robiť. Našťastie bolo dobré počasie, tak som to využila a sadila som kvetinky. Keďže aj susedky sú doma, navzájom sme si radili, čo ako treba sadiť, polievať atď. Zhodli sme sa na tom, že ešte sme nikdy nemali také krásne záhrady ako v tomto roku.

Keďže nemôžeme chodiť ani na slovenské bohoslužby, tak si každý deň ráno vypočujem a online pozriem Ranné zamyslenie, čo mi preposiela naša pani farárka Hilda Gulácsiová Fabuľová od slovenských farárov.

Každý deň od desiatej si s „Ozve-nármi“ prostredníctvom videočetu spoločne pri kávičke podebatujeme. Je to veľmi dobré. Vymeníme si recepty, vedenie zboru rozhodne, ktoré piesne sa máme naučiť do ďalšieho utorka, čo potom musí každý zvlášť zaspievať. Aj my sa učíme online,

podobne ako deti v škole.

Moja milá susedka, ktorej som od malička bola druhou mamou, ma poprosila, aby som ju učila po slovensky. Skoro každý deň si precvičujeme slovenčinu. Teraz jej chystám písomku.

Medzitým chodíme na nákupy a sem-tam treba niečo vybaviť, podpísať aj na samospráve.

Kontakty s rodinou, s priateľkou a bývalými kolegyňami udržiavam online. Nuž a teraz mám viac času na čítanie, na krížovky.

EUBOMÍRA FALLEROVÁ, predsedníčka Slovenskej samosprávy II. obvodu: Naš zbor zastihla pandémia

Ako prebiehal život

v predstihu. My sme totiž už od februára pracovali na zabezpečení kultúrneho programu na oslavy Dňa žien – pozvali sme Divadelný ochotnícky súbor Podzámčok, ktorý však na poslednú chvíľu vystúpenie zrušil. Na príčine bola chrípka, ale aj obavy z vírusu COVID 19. Ešte sme stihli podať žiadosti o podporu do súbehu vypísanému Samosprávou II. obvodu, ako aj Celoštátnou slovenskou samosprávou v Maďarsku a začali sme s organizovaním stretnutia na počesť okrúhleho životného jubilea **prof. PhDr. Anny Divičanovej, CSc.** a bolo po činnosti. Počas núdzového stavu sme sa nemohli schádzať, právomoc prešla na predsedníčku. Občas sme zatelefonovali našim priaznivcom, najmä tým starším, ako sa majú, či im môžeme v niečom pomôcť. Zostal nám teda telefonický kontakt a internet, no a nádej, že v blízkej budúcnosti sa obnoví život a aspoň jednu - dve z naplánovaných akcií sa nám podarí uskutočniť, či už samostatne, alebo s partnerskými samosprávami.

ENIKŐ ÓVÁRIOVÁ, predsedníčka Slovenskej samosprávy Novej Pešti: Som učiteľka a učím anglický jazyk na základnej škole v Novej Pešti. Do školy teraz nechodíme, prešli sme na digitálne vyučovanie. Je to výzva nielen pre nás, učiteľov, ale aj pre žiakov a rodičov. Predpoludním do desiatej musíme poslať žiakom úlohy. Na to používame zásadne virtuálnu triedu, Učebňu Google a ešte rôzne vzdelávacie aplikácie, platformy a online zdroje. Potom sa zaoberám vyhodnotením úloh žiakov a pripravujem úlohy na nasledujúci deň.

Vo voľnom čase najradšej čítam. Keďže som aj učiteľka slovenčiny a ruštiny, považujem za dôležité zachovať si úroveň jazykových znalostí. Teraz mám čas na čítanie aj v týchto jazykoch. Súčasnú slovenskú literatúru som si vypožičala z Knižnice a dokumentačného centra Slovákov v

počas pandémie

Maďarsku. Ruskú literatúru čítam v elektronickej forme, niektoré diela boli zadarmo dostupné na stiahnutie.

Čo sa týka samosprávy, v posledných dvoch mesiacoch sme mali také práce, ktoré by sme boli robili aj v inom prípade doma. V marci sme spolu s podpredsedníčkou **Annou Kutnyánszkou** pripravovali účtovné závierky, samozrejme, konzultovali sme cez telefón. V apríli som zostavila správu o použití podpory získanej od Samosprávy Novej Pešti. Vzhľadom na epidémiu obvodná samospráva v tomto roku nevypisuje súbeh na podporu miestnych národnostných aktivít, pokiaľ platí zákaz organizovať podujatia. Takže vplyv karantény budeme cítiť neskôr, keď odpadnú tie programy, ktoré pripravujeme pravidelne každý rok.

Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku vypísala súbeh, takže sme požiadali o podporu na organizovanie konverzačného kurzu v slovenskom jazyku, a to v priebehu budúceho školského roka.

Dúfam, že v tom čase bude mimoriadna situácia už za nami.

Kálmán Mikszáth Poslanecké tykanie

Koncom leta roku 1889 som sa vracal z Gleichenbergu¹ a v Szombathelyi som sa ubytoval v chýrnej Sabárii². Tam sa zhodou okolností vo vyhradenej miestnosti práve zabávalo viac župných pánov, medzi nimi aj poslanec Ferencz Kiss, ktorého som však nepoznal.

Čašník, ktorý prinášal nápoje do „extra miestnosti“, krátko po polnoci im oznámil:

- Tu v tretej izbe spí jeden poslanec.
- Ako sa volá?
- Veru neviem, poznám iba krstné meno: Kálmán.

Pravdaže, vzápätí tipovali: Kálmán Náko alebo Kálmán Markovics? Kto v snemovni je ešte Kálmán? Vari len nie Kálmán Tisza?

- Ejha, bežte a rýchlo pozrite v hosťovskej knihe.

Prirodzene, nevedel som o tom vôbec nič, moje účinkovanie sa začína iba vtedy, keď na úsvite netrpezlivá ruka mi búcha na dvere. Ký čert! Nikdy som nebol v tomto meste, ubytoval som sa o polnoci, nikto ma nevidel a jednako klopú. Čo to môže byť. Strhol som sa zo spánku.

- Kto je to?
- To som ja, Ferencz Kiss.
- Kto je Ferencz Kiss?
- Vari ma nepoznáš?
- Nie!

Odpovie vyčítavý hlas:

- Že by si nepoznal svojho kolegu poslanca Kissa?

Nepamätal som sa ani na meno, ale všetko jedno, namosúrene som mrmlal a z ospalosti sa ma chytil závrat.

- Čo teda chceš?
- O siedmej musím odcestovať do Körmendu, – ústostivo povedal.
- Tak choď!
- Ale najprv sa chcem rozlúčiť s tebou... Pusť ma dnu!

– Čože? Rozlúčiť sa? – zahundral som. – Predsa najprv sme sa teda mali stretnúť.

Ale chtiac-nechtiac som jednako len musel opustiť svoj sladký ranný sen a vpustiť cteného priateľa zákonodarcu, ktorý obrátil spoločenský poriadok, lebo ľudia sa od vekov najprv stretávajú a potom lúčia, ale my sme sa najprv rozlúčili a iba potom stretli.

Poslanecké tykanie: 1889,
K.M. Moji rovesníci
(Az én kortársaim), 1904, s.185

¹Bad Gleichenberg, liečebné a kúpeľné mesto v rakúskom Štajersku na rozvodí Ráby a Mury asi 42 km od Štajerského Hradca (Graz), jedno z mála obľúbených miest Kálmána Mikszátha mimo Uhorska.

²Pôv. lat. Sabaria, miestny názov dnešného Szombathelyu, maď. Sabária, názov hotela a kaviarne na rohu dnešného Hlavného námestia.

Preklad a poznámky
Karol Wlachovský

Časopis **Budapeštiansky Slováčok** je fórom Slovákov žijúcich v hlavnom meste. Uverejnené materiály vyjadrujú preto v prvom rade mienku autorov. Naším zámerom je rešpektovať právo iných na vyjadrenie vlastného názoru, pričom v žiadnom prípade neposkytujeme priestor materiálom porušujúcim ľudskú dôstojnosť a práva iných.

Redakcia BS

Budapeštianska škola

V súvislosti so šírením ochorenia vyvolaného novým koronavírusom COVID-19 vyhlásila vláda Maďarska mimoriadnu situáciu, čím sa klasické vyučovanie na školách a školských zariadeniach od 16. marca 2020 do doby určitej prerušilo a zároveň sa zaviedol nový, mimoškolský digitálny pracovný poriadok.

V dôsledku celosvetovej pandémie aj pedagógovia, žiaci a študenti Materskej školy, základnej školy, gymnázia a žiackeho domova s vyučovacím jazykom slovenským v Budapešti museli zo dňa na deň čeliť nečakanej výzve. Podobne ako vo väčšine európskych krajín, aj u nás sa začalo online vzdelávanie umožňujúce prispôsobiť vyučovací proces k vzniknutej situácii.

Začiatkom týždňa po pedagogickej porade každý pedagóg vytvoril svoju virtuálnu triedu pomocou internetovej služby „Google Classroom”. Hneď

v prvý deň sme kontaktovali deti a o forme výučby prostredníctvom digitálnej techniky sme cez elektronickú triednu knihu poskytli informácie aj rodičom. Obrátili sme sa na nich s prosbou, aby v tejto ťažkej situácii podporovali prácu pedagógov podľa ich možností a sledovali aktivitu svojich detí v učení sa. Ubezpečili sme ich, že nemusia mať strach ani tí, ktorí majú ťažkosti s digitálnym spôsobom výučby, totiž môžu sa spoliehať na pomoc odborných a triednych profesorov, popoludní na vedúcich družiny, v internáte na vedúcich internátnej skupiny. Na našej webovej stránke boli dostupné všetky dôležité informácie.

Elektronický spôsob výučby sa rozbehol plným tempom podľa nového rozvrhu hodín. Väčšina členov pedagogického kolektívu bola čiastočne pripravená čo sa týka súboru didaktických metód, a to vďaka našim vnútorným doškoloňovaniam, ktoré sa uskutocňujú pravidelne pod vedením profesorky Angely Hipikovej a v poslednom období aj Márie Kissovej.

Napriek tomu, že zavádzanie inovatívnych metód a využívanie digitálnych technológií nebolo pre nás úplne neznáme, nebolo to ľahké, veď nový vyučovací proces je oveľa náročnejší ešte aj po mesiaci, keď sme už získali

isté skúsenosti. Vďaka mnohým aktívnym a tvorivým členom nášho inovatívneho kolektívu a spoločnému hľadaniu stále novších a novších možností sme nadobudli všetci nové digitálne kompetencie. Zdieľali sme svoje nové vedomosti, skúsenosti vo virtuálnej zborovni, mnohí z nás sa stali členmi facebookovej skupiny „Slovenčinári”, založenie ktorej iniciovala Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku. Podporu k digitálnej výučbe sme dostali aj zo strany niekoľkých slovenských a maďarských médií a firiem, najmä prostredníctvom umožnenia voľného prístupu k obsahu mnohých edukačných online portálov. Sprístupnili nám učebné materiály na digitálne vzdelávanie: filmy, digitálne učebnice, prezentácie, cvičenia, testy a rôzne iné učebné pomôcky.

Učitelia vo virtuálnom vzdelávacom prostredí obstáli, vykonávajú svoju prácu poctivo a zodpovedne. Pedagogický zbor sa stretáva online pravidelne, týždenne raz, formou webinára. V inštitúcii vykonávajú dozor členovia vedenia počas pracovnej doby.

Situácia, v ktorej sa nachádzame, je, samozrejme, nová aj pre deti, ktoré zvládajú online domáce vzdelávanie väčšinou výborne. Po týždni od zatvorenia škôl boli schopné sa prispôsobiť novým vzdelávacím potrebám a prejsť na interaktívny spôsob výučby všetci, i keď tí najmenší potrebovali k tomu rodičovskú pomoc. Tým, ktorí nemali možnosť pripojiť sa na internet, lebo im k tomu chýbali zariadenia, sme zapožičali školský učiteľský laptop a pomoc takýmto rodinám poskytla aj CSSM ako zriaďovateľ inštitúcie.

Namiesto toho, aby som podrobne opísala prácu vo virtuálnych triedach, by som radšej ilustrovala kreativitu detí pomocou ich tvorby. Digitálna forma výučby i napriek tomu, že fyzický kontakt s učiteľmi je počas nej obmedzený a jej efektívnosť nemôže byť taká, ako klasická výučba v školskej budove, má svoj pozitívny dosah.

Posúďte sami!

tiež živa prázdnotou

Môj rodokmeň, projekt, 6. trieda:
Baláž Karai,

Michal Šesták

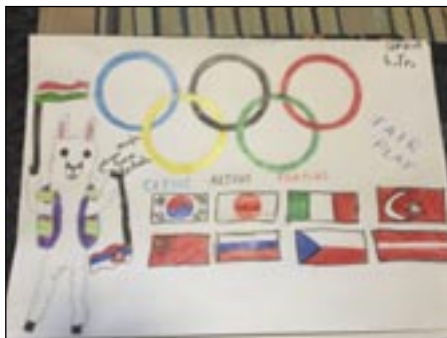
Dora Trenková

Baláž Karai urobil fantastický plagát aj o presunutých letných olympijských hrách:

Sofia Vargová, 4. trieda:

Výsledok módnej prehliadky na hodine anglického jazyka pomocou avatarov v 9. ročníku:

Vyriešená domáca úloha zo slovenskej literatúry z 12. ročníka:

A kto by si ešte nevyskúšal online Deň matiek, tak nech sa páči, možno dostanete chuť pozrieť sa na našej webovej stránke na prekvapenie pre matky, ktoré pripravili niektorí prváčikovia našej základnej školy pod vedením pani učiteľky Noémi Főzőovej:

Maturantov zastihol koniec školského roka, ktorý sa pre nich ukončil 30. apríla, tiež v období, keď ešte platil zákaz hromadných podujatí. Riaditeľka školy Dr. Júlia Szabóová Marloková počas online rozlúčkovej slávnosti začala svoj príhovor nasledovne:

„Nastal okamih, na ktorý ste čakali štyri roky. Posledný rok, keď ste boli najstarší žiaci nášho gymnázia, veľmi rýchlo ubehol. V dôsledku koronavírusu síce absolútne nezvyčajný, ale predsa len je tu koniec vášho detstva a vy kráčate ďalej na ceste, aby ste sa stali ešte múdrejšími a skúsenejšími. 13. marca si nikto z nás nemyslel, že v ten deň vám poslednýkrát zazvonil školský zvonec, poslednýkrát ste sedeli vo svojich školských laviciach a poslednýkrát ste boli všetci spolu na vyučovacích hodinách. Teraz sa budete musieť takýmto nezvyčajným spôsobom rozlúčiť s vašou pani triednou učiteľkou Angelou Hipikovou, s ostatnými učiteľmi a vychovávateľmi, vašou triedou, kamarátmi, v podstate s celou školou (a ešte aj so mnou). Musíte vedieť, že nám tu naozaj budete chýbať!“

Je isté, že študenti, ktorí zažili v škole mnoho krásnych a nezabudnuteľných chvíľ, určite nezabudnú na svoj posledný rok strávený na budapeštianskom slovenskom gymnázium.

Ako vidíte, vedenie inštitúcie, pedagógovia, deti, študenti a rodičia spolu zdolávajú nové výzvy a prekážky, ktoré prinieslo so sebou neplánované zatvorenie škôl. Prajeme im, aby nestratili motiváciu a pokračovali ďalej na začatej ceste.

Keďže na nasledujúci školský rok sa prihlásilo formou online zápisu 16 detí do materskej školy, 13 do prvej triedy základnej školy, 8 gymnazistov do slovenského národnostného jazykovo-prípravného a 12 do 9. ročníka, následkom čoho počet študentov 9. ročníka gymnázia spolu s absolventmi terajšieho nultého ročníka by mal byť 25, veríme, že škola v dôsledku koronavírusu v nasledujúcom školskom roku už nebude živať prázdnotou.

Júlia Szabóová Marloková

Turičná pobožnosť v Kerestúre

– Vážení priatelia! Milí bratia a sestry! – týmito slovami začala netradičnú omšu predsedníčka Slovenskej samosprávy XVII. obvodu **Rozália Papová Polereczká** a pokračovala: – V dôsledku epidémie vyvolanej koro-

navírusom oslavujeme Turíce, zoslanie Ducha Svätého, v našej cirkevnej pospolitosti v XVII. obvode nezvyčajným spôsobom. Tradične sa v tento deň osobne stretávame v kerestúrskom Kostole Povýšenia Svätého kríža,

teraz veriacim ponúkame svätú omšu v priamom prenose. Teší nás, že sa aj vy zapojíte do priameho online prenosu. Slovenská samospráva pôsobiaca v Kerestúre tak chce prispieť k zachovaniu tradície a možnosti prejavu vierovyznania v slovenskom jazyku. Úprimne verím, že naša spoločná oslava poslúži našej komunite k upevneniu jazyka, identity a viery a prostredníctvom Ducha Svätého slúži aj k jej obrode. Aj touto cestou prosíme o Božie požehnanie pre nás všetkých, pre všetkých členov našej súdržnej slovenskej komunity v rámci nášho obvodu i za jeho hranicami.

Rímskokatolícku svätú omšu slúži otec farnosti **Vojtech Balik**; na organe hrá kantorka **Bernadett Zilachyová**. Ekumenické cirkevné piesne spieva predseda Kultúrneho spolku za Mlynky **Levente Galda**.

Pochválen buď Ježiš Kristus!

Potom odzneli sakrálne piesne, po ktorých sa ujal slova vdp. Vojtech Balik. Vo svojej kázni hovoril o reči, ktorá sa neprenáša slovami, ale skutkami, našim správaním je zrozumiteľná vo všetkých štátoch, na všetkých kontinentoch. Prakticky jej rozumejú všetci, tejto reči by sme sa mali učiť a touto rečou hovoriť. Reč je živá vtedy, keď hovoria skutky. Apoštoli to, čo hovorili, podčiarkovali a potvrdzovali skutkami. Všetci sme pokrstení v jednom duchu, aby sme tvorili jedno telo, všetci sme boli napojení jedným Duchom.

(LF)

L. Markušovský – štrbský rodák, uznávaný uhorský lekár

MUDr. Eudovít Ondrej Markušovský zanechal stopy svojho pôsobenia v niekoľkých krajinách Európy. Štrbský rodák uzrel svetlo sveta 25. apríla 1815 v národne uvedomelej rodine evanjelického farára *Ondreja Markušovského* a *Žofie*, rodenej *Medveckej*. Základné vzdelanie získal v rodičovskom prostredí od otca, gymnaziálne nadobudol v Rožňave a Kežmarku. Sprvoti sa orientoval na právo (Kráľovská akadémia v Bratislave), od roku 1834 sa stal poslucháčom medicíny v Pešti. Kvôli finančným problémom po úmrtí otca sa venoval i pedagogickej činnosti u grófa *Leva Festeticha*. Doktorské štúdiá ukončil v roku 1844 s titulom MUDr. v Pešti. Lekárske vzdelanie si doplnil v Paríži. Počas rokov 1844 – 1846 bol poberateľom štipendia na chirurgickom ústave u *prof. Wattmana* vo Viedni a v roku 1847 získal pracovné miesto asistenta na budapeštianskej chirurgickej klinike. V meru ôsmich rokoch jeho prax využili najmä na vojnových frontoch, kde pracoval ako nemocničný a štábný lekár a od roku 1849 ako osobný lekár veliteľa armády *A. Görgeiho*.

Po ukončení bojov v roku 1850 pre jeho revolučné postoje bola jeho lekárska prax ohrozená. V tom čase začal pôsobiť ako praktický lekár. Jeho prácu v oblasti rinológie (náuky o nosných chorobách a ich liečení) možno označiť ako priekopnícku i nadčasovú. V roku 1860 zostrojil nosové zrkadlo, ktoré dodnes, takmer v nezmenenej podobe, používajú odborní lekári na celom svete. Markušovského možno právom označiť za hlavného organizátora uhorskej zdravotníckej a lekárskej vedy. Na lekárskej fakulte zriadil katedru verejného zdravotníctva a katedru hygieny. V roku 1857 založil a viac ako 30 rokov redigoval odborný časopis *Orvosi Hetilap* (*Lekársky týždenník*), ktorý vychádza do dnešných čias. Počas svojej lekárskej praxe prednášal aj po slovensky, zriadil pre lekárov postgraduálne štúdium, uskutočnil reformu Krajinskej zdravotníckej rady

a pričínal sa o prijatie uhorského zdravotníckeho zákona. V roku 1882 sa stal čestným profesorom univerzity v Pešti. Bol členom (dopisujúcim i čestným) Uhorskej akadémie vied a čestným doktorom univerzity v Kluži. Za svojho života vydal viac ako 200 vlastných prác, redigoval lekársko-farmaceutický slovník, pomáhal pri vzniku lekárskeho knižného vydavateľstva.

Lekársku prax ukončil v roku 1892. O rok neskôr sa pre zdravotné problémy rozhodol odísť na regeneračný pobyt k moru, do Opatije. Tu 21. apríla 1893, vo veku nedožitých 78 rokov, zomrel. Pochovaný je v rodinnej hrobke v obci Vasegerszeg neďaleko Sárvaru.

Jeho meno nesie fakultná krajská nemocnica v Szombathelyi, internát

lekárskej univerzity v Budapešti a v Debrecíne. Rok čo rok Štátne zdravotné zásobovacie stredisko vypisuje pre rezidentov, budúcich odborných lekárov, súbeh o štipendium L. Markušovského a Lekársky týždenník udeľuje po ňom pomenovanú cenu lekárom za mimoriadne zásluhy.

Pri príležitosti 200. výročia narodenia MUDr. Markušovského v parku pri Kultúrnom dome v Štrbe odhalili umelecké dielo a pamätnú tabuľu, ktorú venovali obci krajská nemocnica v Szombathelyi a obec Vasegerszeg. Umelecké dielo navrhol výtvarník a sochár *Fero Guldan* a sú na ňom umiestnené erby oboch miest a znak ECAV na Slovensku. Také isté dielo venovala Štrba obci Vasegerszeg. Pri tejto príležitosti prebiehal v Štrbe bohatý kultúrny program a spomienková bohoslužba, o čo sa výrazne pričínili štrbskí matičiari.

Na jubileá tohto významného lekára nezabúda ani Miestny odbor Matice slovenskej v Rijeke. Jeho členovia si uctievať pamiatku doktora Markušovského pri dvojazyčnej tabuli v Opatiji. Starosta obce Štrba *Michal Sýkora*, Matica slovenská, MO MS Štrba, MO MS Rijeka a matičiar *Jozef Schwarz* z Bratislavy už roky spájajú svoje sily a chcú odhaliť pamätnú tabuľu L. Markušovského v slovenskom jazyku na území dnešného Chorvátska.

Zuzana Pavelcová

Slovenská samospráva

Budapešti

Edita Hortiová
predsedníčka

Pavol Beňo
zástupca predsedníčky

Levente Galda
Rozália Papová Polereczká
Júlia Szabová Marloková
Zuzana Szabová
Monika Szelényiová

Sekretárka:
Eubomíra Fallerová

Adresa SSB:
Akadémia ul. 1, Budapešť 1054
Telefón: 374-0635
E-mailová adresa:
ssambp@gmail.com

Redakcia

Eubomíra Fallerová
šéfredaktorka

Vlasta Zsákaiová
jazyková redaktorka

Edita Hortiová
Pavol Beňo

Gregor Papuček

CHOĎ, BÁSEŇ MOJA!

Choď, báseň moja, medzi našich ľudí,
nastúp na svoju národnostnú púť.
Ak tvoja snaha iskierku v nich vzbudí,
Na večné časy požehnaná buď!

Choď, povedz všetkým: pán Boh Pravdy vie, že
trpký je menšinový chlebiček.
Že drví dušu, chabý jazyk reže.
Žiaľ, prijať musíme aj trpký liek.

Škoda sa zrieknuť života len preto,
že sa nám ušlo horkých piluliek.
Vôkol nás pravdy síce veľa nieto,
tá iste čaká lepší, krajší vek.

A práve preto stále veriť treba,
že pravda ešte nie je prepitá.
A predovšetkým prežiť, prežiť treba,
a nezhodiť flintu do žita.

Zbraň našej pravdy je náš rodný jazyk.
Trebá ho rýchlo naspäť spoza dvier!
Vyčistiť ho, bo nedbalosť ho kazí.
Zbraň odhadzuje iba dezertér!

Na dobu prišlo ťažké vajatanie,
neľahko znášať denne tisíc múk.
Predsa sa máme držať našej zbrane
a nedať si ju nikdy vyrvať z rúk.

Zbraň-reč si stratil – ako spadnúť z neba,
vo vlastnej koži čupieť ako host'.
Kto túto zbraň už stratil, stratil seba.
Premárnil svoju česť, aj minulosť.

Choď, báseň moja, zobuď našich ľudí,
splň svoju svätú vierozvestskú púť.
Ak tvoja snaha vieru v ľuďoch vzbudí,
na večné časy požehnaná buď!

Ako bojovali Slováci v Maďarsku proti cholerovej epidémii?

V roku 2019 som mal možnosť zúčastniť sa na Interdisciplinárnom tábore Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku (VÚSM), ktorý sa uskutočnil v Číve. Počas výskumu som našiel na farskom úrade drobnú tlač *Óvások az Epekórság ellen, melyekre Nemes Esztergam Vármegyében a' Helységeknek Előljárói, és minden Lakosai vigyázni kötelesek* (šesťstranová tlač, vydaná u Józsefa Beimela v Ostrihome v roku 1831) a jej slovenský rukopisný preklad *Uwarowani nemoci Cholera rečeneg, podľa ktoreho sa W Slawneg Ostrihomskej Stolicy obcam Predstaweni, a wseci obywateli drżati magu*. V domácej karanténe som pripravil článok o rukopise, ktorý obsahuje aj diplomatický prepis rukopisu. Mój príspevok bude pravdepodobne publikovaný v zborníku VÚSM. Teraz by som z neho uverejnil niekoľko úryvkov v jazykovo prepracovanej podobe, o ktoré môžu mať záujem aj Slováci žijúci v Budapešti.

Opatrenia Ostrihomskej stolice boli vydané v období prvej cholerovej epidémie v Uhorsku (1831 – 1832), v ktorej sa nakazilo viac ako 500 tisíc obyvateľov krajiny a počet zosnulých dosiahol skoro štvrt' milióna. Cholera sa stala pandémiou v prvej polovici 19. storočia. Vtedy sa dostala do európskych krajín a Severnej Ameriky z Indie. Na konci roku 1830 už bola prítomná v Haliči a Moldavsku. Na haličsko-uhorskej hranici bol čulý zahraničný obchod. Vzhľadom na to vojaci na jar v roku 1831 uzavreli severnú hranicu Uhorska. Šírenie pandémie sa však nepodarilo zastaviť a v lete vypukla aj v Uhorsku. Na ochranu Zadunajska sa prijalo viac opatrení: zriadili ochranný vojenský kordón od hranice Liptovskej stolice pozdĺž rieky Hron. Riečnu dopravu na Dunaji povolili iba medzi Bratislavou a Ostrihomom. Napriek uvedeným ochranným opatreniam sa v júli cholera rozšírila na druhú stranu Hrona. Predpokladáme, že Ostrihomská stolica práve v tomto období vydala nami citované opatrenia.

Cholera spôsobuje choroboplodná baktéria *Vibrio cholerae*, ktorá sa rýchlo rozmnožuje, ale jej zničenie nie je až také problematické. *Vibrio cholerae* patrí ku skupine citlivých baktérií, ktoré môžeme zničiť jemnejšími kyselinami alebo varom behom niekoľkých sekúnd. Nie sú odolné voči dezinfekčným prostriedkom, zničí ich najmä 70-percentný lieh.

Tieto baktérie prežijú vo vode alebo splaškových vodách viac týždňov, v ľudskej stolici 3-8 dní. Prostredníctvom špinavých rúk alebo infikovanými potravinami sa môžu dostať do ľudského organizmu. Ak žalúdok neobsahuje v dostatočnej miere žalúdočnú kyselinu, baktérie sa dostanú do zásaditého prostredia čriev, kde sa rýchlo rozmnožujú a to spôsobuje zápal steny čreva, čo vedie k hnačke, vracaniu, k čiastočnej alebo úplnej dehydratácii ľudského organizmu. V súčasnosti trvá priebeh choroby 3-7 dní. Infekcia sa šíri z človeka na človeka. Pri prevencii pomáha niekoľko opatrení. Nevyhnutné je zabezpečenie vhodných hygienických podmienok, najmä zdravej pitnej vody, kvalitných potravín, čistoty bydliska, zachytávania, odvádzania a spracovania odpadových vôd.

V 19. storočí tieto hygienické podmienky neboli zabezpečené a na rýchle šírenie epidémie vplývali aj ďalšie faktory. Väčšina zavedených ochranných opatrení bola neúčinná. Zbytočné boli nariadenia o chove domácich zvierat, keďže choroba sa nešírila zo zvierat na človeka.

Neznámu, a z druhých miest zaujatú alebo dohnutú lichvu, ovce, kravi, kone, a iné statki, v osobitních vivetreních mastalách, aneb na polach drżat, a častejši prez vodu prehnat a dobre umit magú a pred 4tim dnom z inu lichvu zehnat ne slobodno jest. Posta-vaicich a po domoch tulaicich psow, pozarázat a dobre / do zeme zakopat prisluha.

Ani vetranie domácnosti, udržiavanie tela v teple a odporúčané potraviny nemali vplyv na šírenie epidé-

mie. Choroboplodné baktérie mohli ničiť hlavne preváranie vody. Okrem uvedených neúspešných Ostrihomska stolica vyniesla aj také opatrenia, ktoré skutočne mohli spomaliť šírenie cholery. Ako správne rozhodnutie sa ukázalo izolovať infikovaných, zakázať hromadné udalosti a používať ocot k dezinfikovaniu priestorov.

*Ked už volakem sa tá nemoc uka-
zuje čo najskór možnosti teplej vodi,
aneb thea tak rep[...] a kolko može
nech pije lehnuce sebe do postele
zakriti, brucho z [...] z nejakím flani-
rom dobre drhne, za ten cas homok,
[...] profno a popel dobre zohrati, na
brucho castejši v[...] a z ostrimá kefa-
mi dlane jeho podesvi na nohách [...] lepi
až dokál vsetkom tela pot ne bude
vinázat, [...] majú. Pres ten cas
nemocneho smad z Risi Kasi, alebo
[...] uvarenú polefku za hásal, jeho
izbu z Borowicku, alebo [...] ohen z
nalátim octom wac razi vikadit magu,
ale na žalenu tihtu Cervani ocet škod-
livi jest, čo od nezdraveho od pretkom
aneb zatkom prochazá, hned z volačim
prikrite vinesene, a do zeme zakopane
bit mosi.*

Na záver môžeme konštatovať, že na základe rukopisu *Uwazowani nemoci Cholera rečeneg* (1831), ktorý sa zachoval na fare Kostola Panny Márie v Číve, sa dostane do nového svetla otázka administratívneho jazyka pilíšskych Slovákov rímskokatolíckeho vierovyznania. Čívsky rukopis potvrdzuje, že musel existovať slovenský administratívny jazyk aj v tamojších katolíckych lokalitách, pretože komunikácia bola nevyhnutná medzi slovensky hovoriacimi obyvateľmi a orgánmi verejnej a cirkevnej správy. Na sprostredkovanie informácií o protiepidemických opatreniach slúžilo západoslovenské nárečie, ktoré Čivania dobre ovládali, veď bolo ich rodným dialektom. Rukopis o nariadeniach proti cholere je vzácnym písomným prameňom dejín medicíny Slovákov v Maďarsku.

Záhrada Moniky Szelényiovej v čase karantény

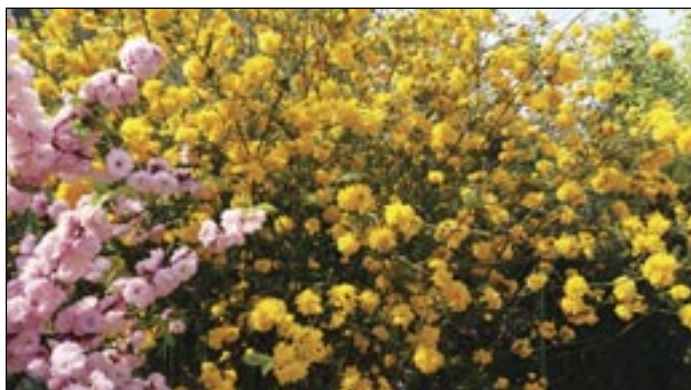
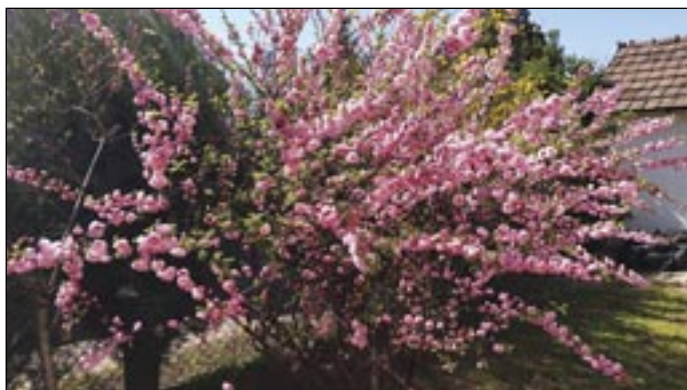

Foto: M. Szelényiová

Za finančnú podporu poskytnutú na vydanie nášho časopisu srdečne ďakujeme
Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí a Slovenskej samospráve VI. obvodu Budapešti.

Pri zostavovaní čísla sme čiastočne použili články a fotografie z Ľudových novín a webovej stránky www.luno.hu.

BUDAPEŠTIANSKY
SLOVÁK

Časopis Slovenskej samosprávy Budapešti. Náklad: 1000 výtlačkov.
Za vydanie zodpovedá predsedníčka Slovenskej samosprávy Budapešti *Edita Hortiová*.
Adresa redakcie: 1054 Budapešť, Akadémia u. 1, tel./fax: 302-5117, e-mail: ssambp@gmail.com
Uzavierka čísla 12. júna 2020.
ISSN 1416-6453. Tlač: CZEDE Kft., Budapešť

Pünkösöd ünnepe

„Jer, tárjunk ajtót még ma mind, a legnagyobb király van itt, kit Úrnak vall a Föld s az ég, de mint Megváltó jö közénk, hogy hozzon békét, életet. Jer, mondjunk néki éneket: Ó áldalak boldogan, én alkotó Uram... Hű támasz és hű gyámom Ő. Az égi jóság benne jó, és nála vár az oltalom, mert kormánybotja az irgalom. A bűnnek, gyásznak vége lesz. Az ég s Föld hálát zengedez...” Ezzel a szép adventi énekkel – amelyet szlovákul is szoktunk énekelni adventi alkalmainkon – fejezte ki afeletti szívbeli örömet Dr. Fabiny Tamás püspökünk, hogy Pünkösdkor tíz hét karanténos bezártság után újból kinyithatjuk templomaink és kápolnáink ajtait. Kis szlovákjuk gyülekezetünkben a szívünkben Isten iránti hálaadással és nagy örömmel tettük ezt mi is Pünkösöd ünnepén, a Rákóczi úton.

Ezt a tíz hét karanténos bezártságot igen nehéz, türelempróbáló időszakként éltük meg mindannyian, a testvéri közösségben való személyes találkozás és annak öröme nélkül. Ugyan a médiaeszközök segítségével, a televízió, a rádió és a FC videós csatornáin közvetített áhítataink által Istentől ez alatt az idő alatt is számtalan bátorítást és biztatást kaptunk: Ne féljünk, Ő velünk van, nem hagy el minket, meghallgatja imádságainkat. Nagykürtösi lelkész testvéreink naponként tettek fel ilyen, erőt adó igei üzeneteket, s most a Pozsony-ligetfalusi testvérek folytatják ezt a megkezdett szolgálatot. Ezeket a gyülekezet FC oldalán osztottuk és osztjuk meg hittestvéreinkkel. A nehéz, embert próbáló időszakokban sokat jelentenek ezek a bátorító igés üzenetek! Mi is egy ilyen bátorító, minden testvérünkhöz szóló

Igés-lappal készültünk az „ajtót kitaró” pünkösdi ünnepi istentiszteletünkre.

Az ajtót még csak „óvatosan nyithatuk meg” a még érvényben lévő óvintézkedések betartásával. Az istentisztelet előtt és után szükség volt az alapos takarításra, a kötelező a kézfertőtlenítésre, a szájmascsk viselésére, a védőtávolság betartása a nyitott ablaknál megtartott alkalomra, amelynek a lebonyolítását püspökeink rövidített liturgiával és kevesebb énekszámmal javasolták. Mégis örömmel készülődöttünk. A médiaeszközök igénybevételével megtartott gyülekezeti alkalmak, a telefonos kapcsolattartás mind-mind hasznosak és szükségesek voltak, azonban nem pótolhatták az Úr házában, a testvéri közösségben átélt együttélést, az igehallgatást, a közös imádkozást és az áldást. Ezért készültünk tehát külön örömmel – a karanténos böjt és Húsvét ünnepe után – a Pünkösöd ünnepén várva-várt istentiszteleti alkalmunkra.

Jó volt újra találkozni testvéreinkkel. Jó volt együtt énekelni és kérni a Szentlelket, hogy szálljon le újra ránk és töltsen be szívünket „bőven” ajándékaival, „szívbeli szent buzgósággal...”, amint azt Jézus tette az első Pünkösöd alkalmával, amikor kiárasztotta Szentlelket tanítványaira, betöltötte szívüket szeretetével, örömeivel és békéjével. Erről az első pünkösdi mennyei csodáról szövege az igehirdetés. Jézus mai tanítványaiaként ma nekünk is erre van szükségünk. Isten kiáradó Szentlelkére és a lelki ajándékaira: a hitben, a szeretetben, a lelkesedésben és a reménységben való megerősödéssel. Ezt kértük imádságunkban a mi Urunktól, áldjon meg minket „a mai Pünkösddel”, tegyen ma

is csodát! Hiszen Ő nem változik. Jézus Krisztus tegnap, ma és mindörökké ugyanaz! Hála és dicsőség Néki!

Imádságainkban szeretettel gondoltunk a jelen lenni nem tudó testvéreinkre, betegeinkre és a szeretteiket nemrég elvesztő hittestvéreinkre. Legyen velük az Úr vigasztaló jóságával és irgalmával! Tettük ezt a még jelenleg is helytálló egészségügyi dolgozókért, vezetőkért és a világjárvány mielőbbi elmúlásáért.

Pünkösöd ünnepe lévén magunkhoz vehettük az Úr szent jegyeit ostyában és borban. Itt is igyekeztünk betartani a higiéniai szabályokat: ügyeltünk a védőtávolságra és kis mosható poharakat használtunk. Nagyon jó érzés volt ezáltal is megújulni, megerősödni a Krisztussal és az egymással való közösségben! Megújulni az Isten iránti hitünkben, bizodalunkban és reménységünkben! Az úrvacsorai közösségben és utána is újból megtapasztalhattuk Krisztus örömet és békéjét, Jézus ígéretének a valóra válását: „Ne nyugtalankodjék a Ti szívetek! Higgyetek Énbennem... Békességet adok Néktek, az Én békeségemet adom Néktek...” Hála legyen mindezért a mi Urunknak!

Zárásként hadd álljon itt egyik testvérünk istentiszteletünk végén elhangzott mondata: „Olyan jó ebben a kápolnában lenni!” Eszembe jutott Péter apostolnak a megdicsőülés hegyén a Jézushoz intézett hasonló mondata: „Uram, jó nekünk itt lenni! Építsünk sátrat...” Szívbeli jövő bizonyosságtétel volt ez arról, hogy jó megtapasztalni az Isten békességet, örömet és erőt adó jelenlétét a testvéri közösségben!

Gulácsiné Fabulya Hilda

Vesztegzár idején

Az idén március 11-én sajnálatosan leállt a világ. Elcsendesedett minden. A kihirdetett rendkívüli járványhelyzet számomra egyfajta nyugalmat hozott az első napokban. Március 15-én még megkoszorúztuk az 1848-as hőseink sírhelyét. Azt gondoltam, kicsit megpihenhetek, de egy két nap múlva kiderült, hogy csak látszólagosan állt le az élet. A kerületi polgármesteri hivatal a rendkívüli helyzetre való tekintet nélkül megkövetelte, hogy minden elszámolást az eredeti határidőknek megfelelően nyújtsunk be. A pályázati kérelmek beküldésének a határidői sem változtak. Tekintettel arra, hogy a rákospalotai szlovákok között nagyon sok az idős ember, akik segítségre szorulnak, heti rendszerességgel telefonon felhívtam őket, hogy van-e valakinek valamire szüksége? És aki kért valamit, annak teljesítettük a kívánságát. Ahogy teltek a napok és maradtak el a programok, mindig sajnálkoztunk, hogy ide sem tudtunk elmenni, hogy ez is elmaradt. Milyen kár, milyen kár, pedig milyen jól sikerült tavaly. Na, majd jövőre, bizakodunk.

A szlovák nyelvtanfolyamunkat távoktatás formájában, heti rendszerességgel megtartottuk. Közben állandó kapcsolatot tartottam képviselőtársaimmal. Gondolatban és szóban már a pünkösdi online misénket terveztük. Ezt a szertartást a hagyományoknak megfelelően Pünkösd hétfőn (június 1-én) Balik Béla plébános úr celebrálta szlovák nyelven a

rákoskeresztúri Szent Kereszt Felmagasztalása templomban. Az ünnepi eseményt Galda Levente, a Pilisszentkeresztért Kulturális Egyesület elnöke énekével, Zilachy Bernadett kántorasszony pedig orgonajátékával színesítette. A karantén ideje alatt az augusztusi hagyományörző táborunk szervezését is elkezdtük, kicsiknek és nagyoknak. Már elvégeztük a felmérést, hogy ki tud részt venni.

Elmondhatom tehát, hogy egy percig sem unatkoztam a két és fél hónapig tartó kényszerű ideje alatt. Viszont úgy érzem, hogy egy kicsit több időm maradt pihenésre és nem vagyok olyan rettentően kifacsart. Egész idő alatt az volt a legfontosabb a számomra, hogy a csoportunkhoz tartozó tagjaink közül senkinek se essen baja. Hála teremtőnek, eddig senki sem kapta meg a járványos betegséget, és remélem, hogy ez továbbra is így marad.

Papné Polereczki Rozália

a XVII. kerületi – Rákosmenti Szlovák Önkormányzat elnöke

Az Újbudai Szlovák Önkormányzat a koronavírus-járvány miatt elrendelt szükséghelyzet okozta „teljes leállást” megelőző utolsó napok egyikén, 2020. március 9-én tartotta meg idei évi első rendezvényét, a szokásos nőnap programját a XI. kerületben élő szlovák nemzetiségi gyökerekkel rendelkező hölgyek számára. Ezt minden évben összekötjük a Szepességben született Petzval József (Jozef Maximilián Petzval) fizikus, a modern optika atyja emléktáblájánál megtartott emlékünneppel, illetve koszorúzással, amelybe a kerületi GAMMA Nyugdíjasklub tagjai is aktívan bekapcsolódnak. Ez az emléktábla Klauszné Fuzik Ildikó képviselőnőnk közel másfél évtizeddel ezelőtti kezdeményezése nyomán került elhelyezésre Újbudán.

Sajnos az idei év első felére terelve további rendezvényeink – a megítélt és elnyert támogatások dacára is – veszélybe kerültek. Ezek közé tartozik a fennállásunk óta eddig minden esztendőben megszervezett nyári anyaországi ifjúsági ökumenikus biblia-tábor, a római katolikus hívek szlovákiai zárán-

dokítja, a pozsonyi szakmai továbbképzésünk, amelyeket évről évre az IDENTITA Szlovák Egyesülettel, a Pilisszentkeresztért Kulturális Egyesülettel és Belváros-Lipótváros Szlovák Nemzetiségi Önkormányzattal szoros együttműködésben, a Budapest Főváros XI. Kerület – Újbuda Önkormányzat helyi pályázati alapjából elnyert támogatásoknak köszönhetően bonyolítunk le. Ezeket az elmaradt akcióinkat későbbi, őszi-téli időpontokra halasztjuk.

Galda Zsombor elnökhelyettes képviselőtársammal együtt a szükséges pénzügyi tranzakciók és egyéb sürgős adminisztratív tennivalók intézése végett rendszeresen felkerestük a kerületi polgármesteri hivatalban dolgozó nemzetiségi referenseinket, akik ebben a nehéz időszakban is folyamatosan segítik munkánkat.

A választópolgárainkkal és egymással való élő kapcsolattartást, az aktuális napi és heti szintű feladatok és projektek megvitatását, az esetlegesen felmerülő problémák gyors megoldását, a második félévre történő tervezést az online térbe helyeztük át. Az információtechnika, továbbá a webes kommunikáció hatékony igénybevétele megkönnyítette számunkra a szükséges egyeztetések elvégzését. Ennek köszönhetően a kerületben élő szlovák nemzetiségi közösségünk tagjai nem maradtak magukra addig sem, amíg ismét személyesen találkozhatunk egymással az újbudai és a fővárosi rendezvényeinken.

Galda Levente

az Újbudai Szlovák Önkormányzat elnöke